

Historian valintakoe 30.5.2023 klo 9–12

Valintakokeen ennakkomateriaali

Ajanjakso vuodesta 1750 nykypäivään.

Tervetuloa historian valintakokeeseen

Lue huolellisesti kaikki ohjeet läpi

Koe koostuu 3 osasta. Kokeen kesto on 3 tuntia. Voit jakaa koeajan osien välillä haluamallasi tavalla. Voit liikkua osien välillä kokeen aikana vapaasti. Vastaa kaikkiin kokeen osioihin. Tallenna vastauksesi aina ennen tehtävästä poistumista.

Sinulla saa kokeen aikana olla auki ainoastaan valintakoejärjestelmä. Älä avaa muita ohjelmia.

Voit luonnostella vastauksiasi ruutupaperille. Ruutupaperille tekemiäsi merkintöjä ei huomioida arvostelussa.

Selaimen etsi-toiminnon (Ctrl+F tai Cmd+F) käyttäminen on sallittua.

Kokeessa jaettava aineisto on tarkoitettu vain valintakoeikäyttöön. Tekijänoikeudellisista syistä materiaalia ei saa jakaa eteenpäin.

Valintakokeen arviointi

Valinta kokeessa on 3 osaa. Osasta 1 voit saada 0–40 pistettä. Osista 2 ja 3 voit kummastakin saada 0–30 pistettä. Hakijat asetetaan osien 1 ja 2 pisteiden summan perusteella paremmuusjärjestykseen. Suomenkielisessä hakukohteessa kokeesi osa 3 voidaan jättää arvioimatta, jos saat kokeen osista 1 ja 2 yhteensä vähemmän pisteitä kuin 39. parhaat yhteispisteet kokeen osista 1 ja 2 saanut hakija. Ruotsinkielisessä hakukohteessa kokeesi osa 3 voidaan jättää arvioimatta, jos saat kokeet osista 1 ja 2 yhteensä vähemmän pisteitä kuin 9. parhaat yhteispisteet osista 1 ja 2 saanut hakija.

Suomenkielisessä hakukohteessa sinun on mahdollista tulla hyväksytyksi vain, jos sijoitut kokeen osista 1 ja 2 saamiesi yhteispisteiden perusteella parhaiten menestyneiden 39 hakijan joukkoon. Ruotsinkielisessä hakukohteessa sinun on mahdollista tulla hyväksytyksi vain, jos sijoitut kokeen osista 1 ja 2 saamiesi yhteispisteiden perusteella parhaiten menestyneiden 9 hakijan joukkoon. Lisäksi sinun pitää saada jokaisesta osasta vähimmäispistemäärä. Kokeen arvioija päättää vähimmäispistemäärät kokeen jälkeen. Osien pisteet lasketaan yhteen. Valintakokeen enimmäispistemäärä on 100.

Tehtävät mittaavat historian perustietojen hallinnan lisäksi kykyäsi analysoida historiallisia lähteitä, sekä kokonaisuuksien hahmottamista. Vastauksesi pisteytystä ei näin ollen suoraan

ratkaise tietämiesi nimien ja vuosilukujen ynnä muiden yksittäisten faktojen määrä vaan se, osaatko tietojesi avulla hahmottaa yleisempiä asiayhteyksiä.

Osa 1

Lue tehtävään liittyvät kolme Yhdysvaltoja käsittelevää tekstilainausta (A–C).

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

Tehtävä 1

Vertaile millä tavoin teksteissä kuvataan yhdysvaltalaista yhteiskuntaa.

Pohdi miten kirjoittajien tausta ja näkökulma vaikuttavat heidän tulkintoihinsa.

(0–40 pistettä)

Vastauksen enimmäispituus (merkkiä): 4000

Osa 2

Tehtävä 2

Kuvaile Suomen ulkopoliittista asemaa ja sen muutoksia kylmän sodan aikana vuosina 1946–1991.

(0–30 pistettä)

Vastauksen enimmäispituus (merkkiä): 2000

Osa 3

Tehtävä 3

Mitkä syyt ja tavoitteet johtivat 1800-luvun länsimaisen imperialismin syntyyn Aasiassa ja Afrikassa? Miten eurooppalaiset valtiot kykenivät nyt valloittamaan valtavia alueita, jotka aiemmin olivat menestyksellisesti torjuneet niiden valtapyyteet?

(0–30 pistettä)

Vastauksen enimmäispituus (merkkiä): 2000

Arvosteluperusteet

Arvioinnissa on sovellettu [ylioppilaskokeen historian arviointimatriisia](#).

Kriteerit	0	Tyydyttävä	Kiitettävä	Hyvä
Tietojen oikeellisuus ja olennaisuus, käsitteiden täsmällisyys	Vastaus ei sisällä lainkaan tehtävässä edellytettyä tietoa. Tehtävä on ymmärretty virheellisesti.	Vastaus on niukkasisältöinen, tai se sisältää paljon epäolennaisuuksia. Tehtävään on vastattu vain osittain. Käsitteiden hallinta on puutteellista.	Vastaus sisältää verraten täsmällistä ja tehtävään hyvin sopivaa tietoa. Käsitteiden hallinta on hyvää.	Vastaus sisältää olennaisia ja aiheen kannalta mielekkäästi rajattuja tietoja. Tietojen ja käsitteiden hallinta on täsmällistä.
Analyttisyys, loogisuus, perustelevuus	Vastaus on jäsentymätön ja sekava. Väitteitä ei ole perusteltu.	Vastauksen rakenne on luettelomainen tai epäselvä. Aiheen tarkastelu on heikosti erittelevää. Väitteitä on perusteltu niukasti.	Vastaus on joiltakin osin analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista, vaikka sisältää paikoitellen puutteita. Väitteet on perusteltu verrattain hyvin.	Vastauksen yleisote on analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista ja argumentoivaa, ja väitteillä on hyvät perustelut.
Kriittisyys, moniperspektiivisyys, kyky arvioida ja soveltaa tietoja	Vastaus ei sisällä minkäänlaisia (lähde)kriittisiä huomioita eikä järkiperustaista tietojen arviointia tai soveltamista. Vastauksessa ei ole merkkejä kyvystä pohtia eri tulkintoja tai vaihtoehtoja.	Vastauksessa on vähäisiä merkkejä lähdekriittisyydestä sekä joitain satunnaisia heikkoja merkkejä eri näkökulmien ja tulkinnallisuuden pohdinnasta. Vastaus ei juuri sisällä tietojen soveltamista.	Vastauksessa on paikoitellen hyvää (lähde)kriittistä pohdintaa ja hyviä tulkintoja sekä joitain hyviä esimerkkejä moniperspektiivisestä ajattelusta. Vastauksessa on joitain merkkejä kyvystä arvioida ja soveltaa tietoja.	Vastauksessa on terävä ja oivaltava (lähde)kriittinen ote. Vastaus sisältää moniperspektiivistä punnittua pohdintaa. Tietojen arviointia ja soveltamista on vastauksessa monin paikoin.

Osa 1: arvosteluperusteet

Kokeen ensimmäisessä osassa tehtävänä oli verrata kolmen lainauksen näkemyksiä amerikkalaisesta yhteiskunnasta. Toisin sanoen tuli kertoa, millaisia näkemyksiä aineisto-osan kolme teksti ilmaisivat, ja verrata niitä keskenään. Tehtävässä kysyttiin myös pohdintaa kirjoittajien näkökulmista ja taustoista (konteksti) ja tulkintaa siitä, miten nämä heijastuvat sitaateissa ja kirjoittajien erilaisissa tavoissa hahmottaa amerikkalaista yhteiskuntaa.

Hyvä vastaus sisältää kaikki nämä osatekijät tasapainoisesti ja loogisesti.

Teksti A vuodelta 1877 tarjoaa positiivisen luonnehdinnan Yhdysvalloista vertaamalla sitä Eurooppaan. Kirjoittajan mukaan valtion suuruuden ja onnen mittareina ei voida pitää rikkaita henkilöitä tai komeita linnoja semminkin, kun tähän yhdistyy tavallisen kansan köyhyys ja sorto. Tässä suhteessa teksti asettaa Yhdysvallat selkeästi Euroopan edelle mutta tuo samalla esille alueellisia painotuksia. Etenkin maan länsi- ja pohjoisosissa luokka- ja varallisuuserot ovat Eurooppaan verrattuna vähäisiä. Kirjoittaja ei tarkoita, että eroja ei olisi vaan että ahkerilla ja säästäväisillä työläisillä on mahdollista nousta työnantajan asemaan. Kirjoittaja kuitenkin lisää, että läntisissä osavaltioissa maaomaisuus on poikkeuksellisen tasaisesti jakaantunut.

1968 ilmestyneistä muistelmista poimittu teksti C vertaa myös Yhdysvaltoja Eurooppaan tuoden esille jännitteisiä piirteitä 1930-luvun alun amerikkalaisessa yhteiskunnassa. Yhtäältä teksti kertoo, kuinka Yhdysvalloissa työväestön elintaso on parempi kuin Euroopassa ja kuinka taloudellista asemaansa parantaneisiin alaluokkien edustajiin ei suhtauduta kielteisesti kuten Euroopassa. Heitä päinvastoin arvostetaan. Toisaalta kirjoittaja toteaa, että Yhdysvalloissa alimman luokkaportaan edustajien ihmisyyttä ei täysimääräisesti tunnusteta.

1895 ilmestynyt teksti B käsittelee teemaa, jota tekstit A ja C eivät sivua: afroamerikkalaisen väestön asemaa Yhdysvalloissa. Teksti ei kommentoi mustan väestönosan sosiaalista asemaa vaan tuo esille väkivallan, jota omankäden oikeutta käyttävät valkoiset heihin etenkin etelävaltioissa kohdistivat. Kirjoittaja korostaa, kuinka valkoisten väkivalta ja sen hiljainen hyväksyminen ovat räikeässä ristiriidassa sen kanssa, että valkoiset pitävät Yhdysvaltoja kristillisenä ja sivilisoituneena maana.

Teksti A ilmestyi Minnesotassa ruotsalaisessa lehdessä, jota julkaisi amerikanruotsalainen siirtolasten värvääjä. Kun siirtolaislehtiä lähetettiin sukulaisille vanhaan kotimaahan, lehdellä oli motiivi kuvata Yhdysvallat tavalla, joka innostaisi ruotsalaisia muuttamaan Minnesotaan. Tekstin luonnehdintaa Yhdysvaltojen ja Euroopan eroista voidaan pitää liioiteltuna, mutta sen huomiot eivät olleet täysin vailla todellisuuspohjaa. Läntisissä osavaltioissa kuten Minnesotassa siirtolaisia houkuteltiin jakamalla heille maata edullisesti tai ilmaiseksi, mikä tasasi varallisuuseroja.

Tekstin C kirjoittaja toimi 1930-luvun alussa yläluokan kotiapulaisena. Euroopassa pörssiromahduksen jälkeen koettu lama saattoi vaikuttaa siihen, että hän korosti Yhdysvaltain työväestön Eurooppaa korkeampaa elintasoja, vaikka suuren lamakauden aiheuttama köyhyys oli ongelma myös monessa osassa Yhdysvaltoja. Toisaalta kirjoittajan pohjoismainen tausta on voinut vaikuttaa hänen huomionsa siitä, kuinka eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvat ihmiset suhtautuivat toisiinsa Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Epätasa-arvon korostaminen voi myös liittyä kirjoittajan kotiapulaisen työhön. Naispuolinen kotiapulainen 1930-luvulla on ollut haavoittuvammassa asemassa kuin miespuolinen siirtolaisrekrytoija pohjoisissa ja läntisissä osavaltioissa viisikymmentä vuotta aiemmin.

Tekstien A ja C kirjoittajat kommentoivat Yhdysvaltoja eurooppalaisten siirtolaisten näkökulmasta, mikä usein merkitsi afroamerikkalaisten ja alkuperäisasukkaiden sivuuttamista. Emme tiedä sivusivatko kirjoittajat näitä teemoja toisessa yhteydessä, mutta siteerattujen tekstien yleistyksiset unohtavat edellä mainitut väestöryhmät. Tekstin B kirjoittajan kokemus Yhdysvalloista oli selvästi erilainen. Afroamerikkalaisena hän oli kokenut orjuuden, ja vaikka orjuus oli lakkautettu 1860-luvulla, rotusorto jatkui ja etelävaltioissa mustien lynkkaukset olivat 1890-luvulla erityisen yleisiä. Siksi kirjoittaja ei vain informoinut lukijoitaan etelän valkoisten väkivallasta vaan pyrki vaikuttamaan heidän tunteisiinsa käyttämällä voimakkaita eläinkuntaan viittavia kielikuvia ja korostamalla, että valkoisten väkivalta oli kristinuskon vastaista ja barbaarista.

Osa 2: arvosteluperusteet

Tässä osassa kysyttiin Suomen ulkopoliittisesta asemasta ja sen muutoksista kylmän sodan aikana vuosina 1946–1991. Hyvä vastaus sisältää kylmän sodan käsitteen määritelmän, ja käsittelee Suomen ulkopoliittista tilannetta koko aikakauden ajan. Suomen poliittista tilannetta nähdään osana kansainvälistä kehitystä.

Kylmä sota viittaa poliittisen polarisoitumisen ajanjaksoon kahden toisesta maailmansodasta syntyneen valtablokin välillä. Euroopassa kylmä sota johti mantereen jakautumiseen keskenään vihamielisiin liittokuntiin. Länsimaat perustivat Yhdysvaltojen johdolla Pohjois-Atlantin sopimusjärjestön (NATO) vuonna 1949 ja itäisen Euroopan kommunistiset valtiot vastaavasti Neuvostoliiton alaisuudessa Varsovan liiton vuonna 1955.

Suomen asema kahden vahvan sotilasliiton välissä oli vaikea. Maa oli hävinnyt Saksan avustuksella käymänsä ns. jatkosodan Neuvostoliittoa vastaan vuosina 1941–44 ja joutui hyväksymään ankarat rauhanehdot. Ulkoiset olosuhteet määrittivät pitkälti Suomen ulkopoliittikan kylmän sodan aikana. Tavoitteeksi otettiin säilyttää hyvät ja luottamukselliset suhteet Neuvostoliittoon samalla kun maa säilyttäisi mahdollisimman itsenäisen ja aseman sekä yhteytensä länteen. Presidentti Paasikiven ja myöhemmin presidentti Kekkonen aikana tämä poliittinen ohjenuora kehittyi niin sanotuksi Paasikiven-Kekkonen linjaksi.

Ulkopoliittinen puolueettomuus merkitsi pysymistä sotilasliittojen ulkopuolella samalla kun pyrittiin vahvistamaan pohjoismaista ei-sotilaallista yhteistyötä Ruotsin, Tanskan ja Norjan kanssa. Neuvostoliiton kanssa vuonna 1948 solmittu ystävyys-, yhteistyö- ja keskinäinen avunantosopimus (YYA) määritteli osaltaan, kuinka itsenäistä politiikkaa Suomi saattoi noudattaa. Sopimusta jatkettiin vuoteen 1992 saakka.

Tapa ottaa Neuvostoliiton edut huomioon hiersi Suomen suhteita länteen johtaen 1970-luvulla termin suomettuminen (Finnlandisierung) syntyyn kuvaamaan maan alisteista asemaa itänaapurin suhteen. Toisaalta Suomessa pyrittiin aktiivisesti ajamaan suurvaltojen välistä liennytyä, joka johti ETYK-kokoukseen vuonna 1975. Neuvostoliiton heikentyessä sisäisesti 1980-luvulla Suomen liikkumavara kasvoi ja kylmän sodan päättyessä 1990-luvun taitteessa Varsovan liiton romahdukseen alkoi nopea lähentyminen länteen ja liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995.

Osa 3: arvosteluperusteet

Tässä osassa kysyttiin mitkä syyt ja tavoitteet johtivat 1800-luvun länsimaisen imperialismien syntyyn Aasiassa ja Afrikassa, ja miten eurooppalaiset valtiot kykenivät valloittamaan valtavia alueita, jotka aiemmin olivat menestyksellisesti torjuneet niiden valtapyytteet. Hyvässä vastauksessa huomioidaan kaikki esitetyt kysymykset ja asiaa tarkastellaan monesta näkökulmasta.

Euroopan teollistuminen 1800-luvun alkupuolella loi sekä syyn, että keinot siirtomaavallotusten nopeaan levittäytymiseen vuosisadan loppuun mennessä. Teollisen tuotannon valtava kasvu moninkertaisti tarvitsemiensa raaka-aineiden kysyntää synnyttäen samalla kokonaan uusia raaka-ainetarpeita. Kysynnän kasvaessa Afrikan ja Aasian valtavien raaka-ainevarantojen kontrolli muodostui teollistuneille länsimaille tärkeäksi kilpailuvaltiksi kilpailijoita vastaan. Teollisille tuotteille tarvittiin myös alati kasvavia markkinoita. Kilpailun kiihtyessä siirtomaavallotus tarjosi suljettuja markkina-alueita, joissa ulkomaisten tuotteiden tuontia voitiin rajoittaa. Afrikan ja Aasian väestöjen pakottaminen halpatyövoimaksi kaivoksiin, tuotantolaitoksille ja plantaaseille laski tuotantokustannuksia täydentäen emämaan eduksi toimivaa suljetun talouden järjestelmää.

Samalla kun teollistuminen loi tarvetta imperiumien luomiselle, tarjosi se myös siihen keinot. Tuotannollinen kilpailu takasi nopean teknologisen kehityksen, jota pysyvään keskinäiseen valtataisteluun ajautuneet läntiset suurvallat hyödynsivät luomalla yhä vahvempia armeijoita ja laivastoja. Samalla ne saivat yllötteen Aasian ja Afrikan teollistumattomien valtakuntien ja yhteisöjen sotavoimista. Merenkulun, tiedonvälityksen, ja lääketieteen keksinnöt helpottivat kaukaisten alueiden valloitusta ja hallintaa. Teollinen vienti rapautti Aasian ja Afrikan omia tuotantojärjestelmiä luoden taloudellista ja poliittista hajaannusta jo ennen varsinaista valloitusta.

Usko länsimaisen tieteen ja tuotannon ylivoimaan loi tuekseen rassistisia käsityksiä rodullisesta ylemmydestä tarjoten näennäisen oikeutuksen muun maailman hallitsemiselle sen omaksi parhaaksi. Nationalismin aatteet vahvistivat länsimaiden hallinnollisia ja yhteiskunnallisia rakenteita tehden niistä entistä voimakkaampia kestämaan ja hyväksymään sodankäynnin paineita, mikä kääntyi I maailmansodassa lopulta keskinäisessä tuhoisuudessaan niitä itseään vastaan.